

O S V R T I

DA LI AEROPAG ILI DRUKČIJE?

To bi pitanje bilo suvišno kad bi grafija **Aeropag* mjesto *Areopag* bila samo slučajna tiskarska pogreška, a ne i autorska omaška koja u naše dane dopijeva i u izdanje najvišeg ranga.

No da ne duljimo o tome, prijedimo na stvar.

Areopag je u staroj Ateni bio „Aresov brijeg” (grč. *Áreios págos*, u natpisima i *Areiōpagos*, odakle lat. *Areopagus*) nasuprot Akropoli, na desnu ruku od Propileja. Tako se zove i dan-danas pa se, uz ostalo, i na turističkim planovima grada označuje na isti način. Tu je od davnina bilo sjelo staroga vijeća kao glavnog organa političke i sudbene vlasti atičkoga plemstva pod imenom „Vijeće na Aresovu brijegu”, koje je s vremenom, u toku demokratskoga razvoja atenske ustavnosti, sve više gubilo vlast u korist novoga vijeća od 500 građana, narodne skupštine i narodnoga suda.

Areopag se, prema tome, zvao tako po Aresu, bogu rata, koji je u svoje vrijeme, prema mitskoj predaji, bio i sam ondje suđen za nekakvo nepravilno ubojstvo.

Na svaki način, jedno je *aero-* iz grč. *aēr* „zrak”, a drugo *areo-* iz grč. *Árēs* „Ares” (lat. *Mars*). Istini za volju treba priznati da se spomenuta omaška nameće i jezično sama od sebe. Usp., na primjer, kvantitativni nerazmjer između dva leksička „polja” (u prvome samo s jednosložnim drugim dijelom):

aero-din
 ” -*drom*
 •” -*flot*
 ” -*fon*
 ” -*for*
 ” -*graf*

” -*gram*
 ” -*kar*
 ” -*klub* : *Areo-pag*
 ” -*lit*
 ” -*log*
 ” -*naut*
 ” -*plan*
 ” -*port*
 ” -*skop*
 ” -*stat*
 ” itd.

Pri takvim okolnostima „i pop se na oltaru prevari”, štono riječ, u težnji da i osamljeno *Areopag* ubaci u brojnu *aero-*skupinu. Ali, za svaki slučaj, nije na odmet uputiti na jezičnu zamku kako bi se uz malo pažnje izbjegla neprilična omaška, ako ništa drugo, a ono zato da ne bi koji naš dobroćudni čitatelj doveo *Areopag* u bilo kakvu vezu sa zrakom mjesto s Aresom.

Da zbrka bude još veća, postoji i drugo *areo-* (iz grč. *araiós* „rijedak”, tj. „negust”), odakle naziv *areometar* „sprava za mjerenje gustoće tekućina” za razliku od *aerometar* „sprava za mjerenje pritiska ili gustoće zraka” (npr. u fonetici).

No kad smo već pri *Areopagu*, vrijedno je spomenuti i neke druge asocijacije.

Kao što *Areopag* nije **Aeropag*, tako se ni poznati Dionizije *Areopagit*, obraćenik sv. Pavla, navodno prvi atenski biskup i mučenik, ne bi smio navoditi kao **Aeropagit* ili čak **Aeropagitski* (što se oboje također kojegdje čita), pogotovo kad je i nakon kršćanske smrti zadržao poganski nadimak kao bivši član *Areopaga*. A tu je, na istom mjestu, i sam sv. Pavao, pri svome prvom kontaktu s poganskom Grčkom, održao svoj čuveni *areopaški govor* (*Dj. ap.* 17, 16–34), kojim je, navješćujući „nepoznatoga boga”, i pridobio Dionizija.

Ali istoimeni su govori znatno stariji: od velikih atičkih govornika Lizije i Izokrata (V–VI st. pr. n. e.) posjedujemo i danas poznate *areopagitike*, tj. „areopaške govore”, koji su i u svoje vrijeme bili na glasu.

I, napokon, *Areopag* se tu i tamo susreće i kao *areopag*, tj. apelativ u smislu „vrhovni sud” kao mjerodavni forum u spornim pitanjima ukusa, morala, znanja i sl.

M. Kravar

O NAZIVIMA RJEČNIK, LEKSIKON, ENCIKLOPEDIJA I ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

U naslovima terminoloških priručnika susrećemo nazive *rječnik*, *leksikon*, *enciklopedija*, *enciklopedijski rječnik* i *rjeđe glosar*, *nomenklator*. Iako nam se na prvi pogled čini da je razlika među tim nazivima jasna, sređujući terminološko nazivlje vidimo da tu postoje mnoge neujednačenosti i nejasnoće. Često bi isti priručnik mogao nositi naziv i rječnik i leksikon ili i leksikon i enciklopedija (posebno mala enciklopedija), ponekad dva priručnika istoga tipa nose različite nazive, a katkada se pojavljuju i dva od tih naziva, jedan u naslovu, a drugi u podnaslovu istoga priručnika. Ovakva nas analiza upućuje na to da istim nazivima razni autori pridaju različito značenje i da su i sama značenja često višeznačna i nejasna.

Pogledajmo najprije određenja ovih naziva u nekoliko priručnika:¹

1. RJEČNIK

a) 1. popis, lista riječi i izraza poredanih obično po abecedi 2. sve riječi nekog

¹ Definicije navodim samo iz onih priručnika gdje su one sadržajno različite.

jezika, leksikon, glosarij, vokabular 3. sve riječi kojima se služi stanovita osoba ili društvena skupina.²

2. LEKSIKON

a) priručnik koji abecednim redom daje osnovnu informaciju o pojmovima, vlastitim i geografskim imenima, historijskim zbivanjima, stručnim terminima i stranim riječima što se javljaju u usmenom i pismenom komuniciranju obrazovanih ljudi (Leksikon JLZ).

b) 1. rječnik 2. knjiga u kojoj su abecednim redom poredani i protumačeni različiti pojmovi.³

3. ENCIKLOPEDIJA

a) djelo koje daje sažet, sistematski pregled (po abecedi ili predmetima) svih grana ljudskog znanja (opća, univerzalna) ili pojedine grupe osobitog područja (stručna ili specijalna enciklopedija) (Leksikon JLZ)

b) Rječnici koji imaju predmetno-informativnu namjenu te obuhvaćaju samo osobna, geografska i sl. imena i termine znanstvenog i stručnog karaktera dajući im povijesna i stvarna objašnjenja zovu se enciklopedije (realni leksikoni).⁴

Pogledamo li sve ove definicije, vidimo da su nazivi *leksikon*, *enciklopedija* i *rječnik* i višeznačni i djelomično (u nekim od svojih značenja) sinonimni. Ipak možemo zaključiti da postoje dvije osnovne vrste priručnika:

² *Leksikon Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*, Zagreb 1974.

³ B. Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb 1983.

⁴ *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*, L–N, Zagreb 1979, natuknica *leksikografija*.